

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องผู้นำศาสนาอิสลามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)
2. การวิจัยภาคสนาม (field research)

การวิจัยเชิงสำรวจ

ในการศึกษาได้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจเป็นวิธีหลักในการสืบหาข้อค้นพบในมัสยิดต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งอิมาม คอเต็บ บิหลัน รวมทั้งกรรมการมัสยิด เพราะตำแหน่งเหล่านี้ก็เป็นผู้นำศาสนาอิสลาม โดยขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามปิดที่จัดสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ออกทำการสัมภาษณ์ในบางเขตด้วยตนเอง เพื่อศึกษาทัศนคติจากผู้นำศาสนาอิสลามหลายตำแหน่ง ทำให้ได้ทราบความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของภูมิภาคของผู้นำศาสนาอิสลาม เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ต่อไป

วิธีการศึกษาโครงสร้างการมีส่วนร่วมและการยอมรับในตัวผู้นำศาสนาอิสลาม

ในการศึกษาโครงสร้างอำนาจของผู้นำชุมชนมุสลิม รวมทั้งการยอมรับในตัวผู้นำศาสนาอิสลาม ในส่วนนี้จะเป็นการกล่าวถึงลักษณะของการจะเป็นชนชั้นนำ และปัจจัยที่เป็นเครื่องชี้วัดในการเป็นผู้นำ โดยการพิจารณาจากขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การระบุตัวชนชั้นนำโดยการพิจารณาจากชื่อเสียงขอผู้นำศาสนาอิสลามที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชนโดยการมอบหมายในการตัดสินใจของชุมชน เพื่อจะรู้ว่าบุคคลใดที่คนในชุมชนมุสลิมยอมรับ ยกย่อง ซึ่งจะพิจารณาได้จากการที่คนส่วนใหญ่ในชุมชน เชื่อมโยงคำแนะนำในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากคนที่ผู้นำศาสนาอิสลามเห็นว่าเหมาะสม ดูจะเป็นการวัดการมีชื่อเสียงได้มากที่สุด ในวิธีการแบบนี้เป็นการยอมรับอย่างกว้างขวางโดยสมาชิกของชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ

2. การระบุตัวชนชั้นนำ โดยการพิจารณาจากตำแหน่ง เพราะถือว่าคนที่ดำรงตำแหน่งสำคัญ ควบคุมทรัพยากรและการตัดสินใจของชุมชนเพื่อดูว่าการอยู่ในตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามที่คนในชุมชนยอมรับการมีอิทธิพลในการตัดสินใจมากที่สุดเพียงใด

3. การระบุตัวชนชั้นนำโดยการพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การได้นำปัญหาของชุมชนไปปรึกษาตัวผู้แทนในเขตของตนว่าได้มีการตัดสินใจในการแก้ปัญหาของชุมชนมากน้อยเพียงใด

ตัวแปรในการศึกษาวิเคราะห์

ตัวแปรในการศึกษาเรื่องนี้ ประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภท คือ

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ภูมิภาคของมัสยิดที่ตั้งกัก ตำแหน่งทางผู้นำศาสนาอิสลาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ (ก่อนที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำศาสนาอิสลาม) และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามท้องถิ่น

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 การยอมรับในตัวผู้นำศาสนาอิสลาม

2.2 การมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เครื่องมือที่ใช้การรวบรวมข้อมูล

เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นมาชุดหนึ่ง ลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะปิดทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยเนื้อหาในแบบสอบถามได้จากแนวคิดทางทฤษฎีที่ระบุไว้ในบทที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้สอดคล้องกับสมมุติฐานหลักของการวิจัยในเรื่องนี้ สำหรับเนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนแรก เป็นส่วนที่ถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ภูมิลำเนาของมัสยิดที่สังกัด ตำแหน่งทางผู้นำศาสนาอิสลาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ (ก่อนที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำศาสนาอิสลาม) และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ภูมิลำเนาของมัสยิดที่สังกัด แบ่งเป็น 4 เขต คือ
  - ก. เขตพระโขนง
  - ข. เขตบางกระบือ
  - ค. เขตมีนบุรี
  - ง. เขตหนองจอก
2. ตำแหน่งของผู้ตอบทางผู้นำศาสนาอิสลาม แบ่งเป็น 4 ตำแหน่ง คือ
  - ก. อิหม่าม
  - ข. คอเต็บ
  - ค. บิหลัน
  - ง. กรรมการมัสยิด
3. อายุ แบ่งเป็น 5 ช่วง คือ
  - ก. 20-30 ปี
  - ข. 31-40 ปี
  - ค. 41-50 ปี
  - ง. 51-60 ปี
  - จ. 61 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ
  - ก. ประถมศึกษา
  - ข. มัธยมศึกษา
  - ค. อาชีวศึกษาชั้นสูง
  - ง. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
5. อาชีพ (ก่อนที่จะเข้ามาเป็นผู้นำศาสนาอิสลาม) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ
  - ก. ข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
  - ข. ครูสอนศาสนา
  - ค. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการชุมชน
  - ง. อื่น ๆ
6. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามท้องถิ่น แบ่งเป็น 4 ช่วง คือ
  - ก. 3 เดือน - 1 ปี
  - ข. 2 - 5 ปี
  - ค. 6 - 10 ปี
  - ง. มากกว่า 10 ปี

ส่วนที่สอง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับในตัวผู้นำศาสนาอิสลาม มีจำนวนคำถามในส่วนนี้ทั้งหมด 12 คำถาม ได้แก่

1. ในการพัฒนามัสยิดของท่าน ท่านได้รับความร่วมมือจากสัปบุรุษหรือไม่
2. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานของทางราชการมากน้อยเพียงใด
3. การที่ท่านเข้าประชุมเพราะเหตุใด
4. ในการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ท่านเคยมีส่วนช่วยสนับสนุนพรรคการเมืองหรือนักการเมืองมากน้อยเพียงใด
5. มีปัจจัยสำคัญอะไรจึงทำให้ท่านสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในครั้งนั้น
6. ผลในการสนับสนุนการเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นอย่างไร
7. มัสยิดของท่านได้รับการช่วยเหลือจากผู้สมัครหรือพรรคการเมืองบ้างหรือไม่
8. พรรคการเมืองใด ที่ท่านติดต่อกลัทธิสนับสนุนมากที่สุด
9. ข่าวสารที่ทางมัสยิดได้รับมีอะไรบ้าง

10. ข่าวสารที่ท่านได้รับจากทางราชการ หรือจากพรรคการเมืองต่าง ๆ
ท่านคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อม็สยิดหรือไม่
11. ส่วนใหญ่คนในชุมชนม็สยิดของท่าน เคยรับฟังคำแนะนำของท่านในการลง
คะแนนเสียงเลือกตั้งจากคนที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมหรือไม่
12. ท่านเคยแนะนำให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะเหตุใด

ส่วนที่สาม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีสิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีจำนวน
คำถามในส่วนนี้ทั้งหมด 14 คำถาม ได้แก่

1. ในช่วงระยะที่พรรคการเมือง นักการเมืองมาหาเสียงในชุมชนของท่าน
มีพรรคการเมืองใดที่มาหาเสียงมากที่สุด
2. ในการหาเสียงของพรรคการเมือง มีบุคคลระดับใดที่เข้ามาหาเสียง
ในชุมชนของท่าน
3. ในความเห็นของท่าน การที่พรรคการเมืองเข้ามาช่วยเหลือและหาเสียง
ในม็สยิดของท่านมากน้อยเพียงใด
4. ในการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ช่วยสนับสนุนม็สยิดของท่านอย่างไร
5. ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามขัดต่อ
หลักการของศาสนาหรือไม่
6. ในโอกาสที่มีการประชุมสังฆมณฑล ท่านเคยนำปัญหาทางด้านใดของชุมชนมา
ปรึกษาในที่ประชุม
7. ท่านเคยสนใจฟังการหาเสียงเลือกตั้งจากพรรคการเมืองมากน้อยเพียงใด
8. ท่านไปฟังการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองอย่างไร
9. ท่านได้รับการประชาสัมพันธ์การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีใด
10. ถ้าท่านติดตามการหาเสียงเลือกตั้งจากพรรคการเมือง ท่านได้ทราบข่าว
จากที่ใด
11. ท่านเคยนำปัญหาต่าง ๆ ของม็สยิดปรึกษากับผู้แทนในเขตของท่านหรือไม่
12. ในเรื่องที่ท่านปรึกษากับผู้แทนของพรรคการเมือง ท่านได้นำปัญหาเรื่องใด
ไปปรึกษา
13. หน้าที่ของนักการเมืองที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

14. ในผู้แทนระดับท้องถิ่นและผู้แทนระดับชาติ ท่านคิดว่าระดับใดให้ประโยชน์มากกว่ากัน

เมื่อได้สร้างแบบสอบถามชุดแรกขึ้นแล้ว จึงได้นำไปทดลองศึกษา (pre-test) กับกลุ่มประชากรที่จะศึกษาจำนวน 30 ตัวอย่าง จาก 4 เขตของการวิจัย เพื่อที่จะหาข้อผิดพลาดของแบบสอบถาม และเสริมในส่วนที่ควรจะเป็น เมื่อทราบจุดบกพร่องของแบบสอบถามนำมาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นจึงได้ทำการแก้ไขให้เป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์เพื่อจะได้นำออกไปใช้ในการศึกษาริวิจัยต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จัดทำในระยะเวลาประมาณ 2-3 เดือน หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อความและเพิ่มเติมแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์จนได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม (field research) นี้ ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกตการศึกษา (participant observe) โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม สอบถามทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับการเป็นผู้นำศาสนาอิสลามในการบริหารงานกิจการต่าง ๆ ของมัสยิดและส่วนรวม เพื่อให้ทราบทัศนคติของการยอมรับตัวผู้นำศาสนาอิสลาม และการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนในชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังได้จัดทีมออกไปสัมภาษณ์ด้วย โดยใช้ผู้ออกสัมภาษณ์ซึ่งพำนักอาศัยอยู่ในท้องที่ในการวิจัย จึงทำให้เกิดการคุ้นเคย ทำให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ประกอบด้วยผู้ออกสัมภาษณ์เป็นชาวมุสลิม จึงทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างเที่ยงตรงพอสมควร

กลุ่มประชากรตัวอย่างในการศึกษาเรื่องผู้นำศาสนาอิสลามกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองมีขอบเขตการศึกษาอยู่ใน 4 เขตของกรุงเทพมหานคร คือ เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตบางกะปิ และเขตพระโขนง ซึ่งทั้ง 4 เขตดังกล่าวมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่นกว่าเขตอื่น และมีความแตกต่างกันในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม กล่าวคือ ในเขตบางกะปิ และเขตพระโขนงเป็นเขตชุมชนเมือง ส่วนเขตหนองจอก และเขตมีนบุรี เป็นเขตชานเมือง ข้อมูลทั้งหมดเก็บได้นี้ เป็นตัวชี้วัดการยอมรับในตัวผู้นำ

และการมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมือง แตกต่างกันว่า เขตชั้นในมักจะมีความคิดเห็นในการแสดงออกมากกว่าเขตชั้นนอก เป็นต้น และการเก็บข้อมูลก็เป็น การเก็บจากประชากร ผู้นำทั้ง 4 กลุ่ม คือ โต๊ะอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และกรรมการมัสยิด

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นดังนี้

1. ในเดือนที่ 1 ได้ออกสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในเขตกรุงเทพฯ ชั้นใน คือ เขตพระโขนงและเขตบางกะปิ โดยผู้วิจัยได้ออกสัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกมัสยิดทั้งหมด
2. ในเดือนที่ 2 ได้มีนักศึกษา ช่างราชการ ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพฯ ชั้นนอก เป็นผู้ช่วยออกสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเกือบทุกมัสยิด
3. ในเดือนที่ 3 เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เก็บมาได้จากทุกเขตมาตรวจสอบว่าข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ จากนั้นจึงนำมาลงรหัส และนำไปประมวลผลข้อมูลต่อไป

สำหรับกลุ่มประชากรตัวอย่างของผู้นำศาสนาอิสลาม ในการวิจัยครั้งนี้เก็บมาจาก 4 เขตของจังหวัดกรุงเทพมหานคร คือ เขตบางกะปิ เขตพระโขนง เขตหนองจอก เขตมีนบุรี รวมจำนวนข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทั้งหมด 124 ฉบับ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมานั้น ผู้นำศาสนาอิสลามได้ให้ความคิดเห็นที่สมบูรณ์พอสมควร ขั้นตอนการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาอิสลาม โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในมัสยิดหนึ่ง ๆ จะต้องสัมภาษณ์อิหม่ามเป็นหลัก ส่วนอีกหนึ่งท่านอาจเป็นคอเต็บ บิหลั่น หรือกรรมการมัสยิดก็ได้ เพื่อดูความแตกต่างในการมีทัศนคติ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทั้ง 2 คน ในมัสยิดหนึ่ง ๆ รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างที่เก็บมาจากเขตต่าง ๆ เป็นดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนตัวอย่างวิจัย

เขต	จำนวน	ร้อยละ
1. เขตพระโขนง	32	25.8
2. เขตบางกระบือ	32	25.8
3. เขตมีนบุรี	27	21.8
4. เขตหนองจอก	33	26.6
รวม	124	100.0

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้นำแบบสอบถามออกสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ทั้งหมด จำนวน 124 ฉบับแล้ว จึงนำมาตรวจสอบว่าสมบูรณ์ถูกต้องเพียงใด จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามทั้งหมดไปลงรหัส เพื่อประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ ได้แก่ การคำนวณค่าร้อยละและการทดสอบไค-สแควร์ ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทข้อมูลและสมมุติฐานที่ต้องการทดสอบเป็นเกณฑ์ เพื่อกำหนดความสำคัญของข้อมูลและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ต่อไป.